

הפסק ממושך באמצע קריאת שמע

לראש, רק לעניין תפילת עמידה:

רמב"ם הלכות תפילה פרק ד הלכה יג: היה עומד **בתפילה** ונטפו מי רגליו על ברכיו, ממתין עד שיכלו המים וחוזר למקום שפסק, ואם שהה כדי לגמור את התפלה - חוזר לראש.

ואילו לעניין קריאת שמע ושאר מצוות, אף אם הפסיק - אינו חוזר לראש:

רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה יב: קרא (קריאת שמע) סירוגין - יצא. אפילו שהה בין סירוג לסירוג כדי לגמור את כולה - יצא.

רמב"ם הלכות מגילה פרק ב הלכה ב: קרא (מגילה) ושהה מעט וחזר וקרא, אף על פי ששהה כדי לגמור את כולה, הואיל וקרא על הסדר - יצא.

❖ כיצד יישבו הרי"ף והרמב"ם את הסתירה שבין הסוגיות?

מנגד, יש מהראשונים שנקטו שאין חילוק בין תפילה לקריאת שמע ושאר מצוות, וההבדל שבין הסוגיות תלוי בסיבת ההפסקה. כאשר שהה מרצונו - ההפסקה אינה מהותית, וממשיך מהמקום שבו פסק, ואילו כאשר שהה מאונס - חוזר לראש.

רא"ש מסכת ברכות פרק ג סימן כג: היכא דשהה (היכן ששהה) באמצע, (בשיעור של) כדי לגמור את הכל, **בלא דחוי ואונס, אלא שהה מעצמו**, ואם היה רוצה היה יכול לגמור - כהאי גוונא (בכגון זה) **אין חוזר לראש**, כי ההיא (כמו הסוגיה) דמגילה כשקורא לסירוגין (ויוצא ידי חובה), וכן ההיא דראש השנה דשמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום - יצא'. אבל היכא דשהה (היכן ששהה) מחמת שהיו מים שותתים על ברכיו - **לא היה יכול להתפלל באותה שעה**, דכולי עלמא (כולם יסברו ש) אם שהה כדי לגמור את כולה - **חוזר לראש**.

❖ כיצד יישב הרא"ש את הסתירה בין הסוגיות?

הפוסקים נחלקו איזה אונס מהוה הפסק, ותמצית הדברים הובאה בספרינו תורת המחנה (ח"א פרק יא, תשובה ט):

נחלקו הפוסקים אם מוגדר 'אנוס' דווקא באונס **הלכתי**, כגון שהמקום מטונף שעל פי דין אסור להתפלל שם, או שמא מוגדר 'אנוס' אף באונס **מציאותי**, כגון שהתרחק מסכנה שהיתה שם. למעשה הכריעו האחרונים שלעניין תפילת

הקדמה:

לרצף ישנה חשיבות גדולה, ואינו דומה דבר שנעשה ברציפות לדבר שנעשה בהפסקות, כפי שאינו דומה מאכל המתבשל ברצף למאכל המתבשל למקוטעין. כל שכן שקריאת שמע צריכה להיאמר ללא הפסק, כדי לקבל עול מלכות שמים כראוי.

שאלה: חייל ש'הוקפץ' בדחיפות באמצע קריאת שמע, כיצד עליו לנהוג כשיחזור לתפילתו?

א. מקור הדין

בעניין דין המפסיק באמצע תפילה וכדומה, ישנם מספר מקורות שנראים כסותרים אלו את אלו:

נאמר בגמרא (מסכת ברכות, דף כב עמוד ב):

תנו רבנן: היה עומד בתפלה (בתפילת עמידה), ומים שותתין על ברכיו (שלא היה יכול להתאפק, והחלו מי רגליו שותתים לו על ברכיו) - פוסק (מלהתפלל) עד שיכלו המים, וחוזר ומתפלל. להיכן חוזר? ... אמר רב אשי... **אם שהה** (שיעור זמן של) **כדי לגמור את כולה (מתחילה ועד סוף) - חוזר לראש (לתחילת התפילה)...**

מפורש אם כן בגמרא, שהשוהה בתפילה שיעור זמן שהיה יכול לסיים בו את כולה - עליו לחזור שנית ולהתפלל. מאידך, במסכת ראש השנה מבואר, ששהייה ממושכת אינה קוטעת את קיום המצוה:

תלמוד בבלי ראש השנה דף לד עמוד ב:

אמר רבי יוחנן: **שמע תשע תקיעות** (בראש השנה, אפילו שמע תקיעות מפוזרות) **בתשע שעות ביום - יצא** (ואף על פי שאין התקיעות רצופות זו אחר זו).

וכן לעניין הפסק ממושך באמצע קריאת מגילה, הכריעה הגמרא שאינו חוזר לראש:

תלמוד בבלי מגילה דף יח עמוד ב:

רבי מונא אומר משום רבי יהודה: אף בסירוגין (מי שקרא את המגילה בהפסקות), **אם שהה כדי לגמור את כולה - חוזר לראש...** רב אמר: **אין הלכה כרבי מונא** (ואינו צריך לחזור לראש).

❖ מהי הסתירה שבין הסוגיות?

ב. שתי שיטות בהבנת הסוגיות

ביישוב סתירה זו, נחלקו הראשונים:

דעת הרי"ף והרמב"ם היא, ששהות ארוכה מחייבת לחזור

אמנם, הבן איש חי פסק שגם בקריאת שמע (ולא רק בתפילת עמידה) יש לחזור, אם שהה באונס כדי לגמור את כולה:

בן איש חי שנה ראשונה פרשת וארא הלכה יז:

ואם הפסיק באמצע קריאת שמע מחמת אונס, כגון שעשה התינוק צרכיו והוכרח לשתוק, אם שהה כדי לגמור את כולה, דהיינו מראש קריאת שמע ועד סופה - צריך לחזור לראש.

בעניין **המפסיק בדיבור**, כתב השולחן ערוך (או"ח סימן קד סעיף ו):

אם שח בתפלה, דינו לעניין חזרה כדיון ההפסקות האמורות בסיומן זה (בשהה בשתיקה. וכפי שהתבאר לעיל).

ואף על פי כן כתב המשנה ברורה (סימן סה ס"ק א):

ועיין בביאור הלכה שכתבנו, דבקריאת שמע **בכונן שיחזור** הפרשיות עוד הפעם **כשסח במזיד**, כי יש אומרים דצריך לחזור לראש.

ד. הלכה למעשה

חייל שנאלץ להפסיק בשהייה ממושכת באמצע **קריאת שמע**, בשיעור זמן שהיה יכול לקרוא בו את קריאת שמע כולה (בקצב שלו) מתחילה ועד סוף: **למנהג רבים מהספרדים** - יחזור למקום שפסק, ואינו צריך לחזור לראש.

ולמנהג האשכנזים ומקצת הספרדים - כאשר ההפסק נגרם מכך שהמקום או האדם לא היו נקיים וראויים לתפילה ('אונס הלכתי') - עליו לחזור לראש. אך כאשר ההפסק נגרם מחמת סיבה מציאותית, וכגון בחייל שהוקפץ באמצע קריאת שמע - חוזר למקום שפסק.

[ולגבי המפסיק באמצע **תפילת עמידה** - הדינים שונים, ואי"ה דיניו יתבארו בדף הבא].

עמידה יש להחמיר יותר, שאף אונס מציאותי מחייב לחזור, משאין כן בשאר עניינים (כקריאת שמע) לא חשוב אונס אלא כשאסור על פי דין לומר דבר שבקדושה.

ג. פסיקת ההלכה

בהלכות תפילת עמידה, כתב **השולחן ערוך** (או"ח סימן קד, סעיף ה):

אם שהה כדי לגמור את כולה - חוזר לראש. ואם לאו, חוזר לתחילת הברכה שפסק בה.

ואילו בהלכות קריאת שמע, פסק השולחן ערוך (או"ח סימן סה, סעיף א):

קראה סירוגין, דהיינו שהתחיל לקרות והפסיק, בין בשתיקה בין בדיבור, וחזר וגמרה, אפילו שהה כדי לגמור את כולה - יצא, אפילו היה ההפסק מחמת אונס.

נמצא, שהשולחן ערוך פסק כדעת הרי"ף והרמב"ם. לעומת זאת, **הרמ"א** (סימן סה סעיף א) פסק כדעת הרא"ש:

הגה: ויש אומרים דאם היה אונס, והפסיק (בקריאת שמע) כדי לגמור את כולה - חוזר לראש. והכי (וכך) נהוג.

אלא שסייג זאת הרמ"א רק למפסיק באמצע מצווה שחיובה **מן התורה**:

דרכי משה אורח חיים סימן תכב ס"ק ה:

ונראה לי, דלגבי קריאת שמע שהיא דאורייתא, פסק (הטור) כדברי הרא"ש דצריך לחזור לראש... אבל לגבי הלל ומגילה דהם דרבנן, פסק כדברי הרי"ף והרמב"ם דאין צריך לחזור לראש.

אולם, כתבו הרבה אחרונים, שבעניינים שאין בהם **חשש לברכה לבטלה** אם יחזור לראש, כגון קריאת מגילה - חוזר בהם לראש, למרות שחיובם רק מדרבנן (עיין ביאור הלכה סה, א, ד"ה קראה סירוגין).

רוב הפוסקים הספרדים (ילקוט יוסף סימן סה, א וסימן קד, ו'. שו"ע המקוצר טו, יב) - נקטו למעשה כשיטת השו"ע.

'והגית בו'

דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל

יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית

מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה,

סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, אע"צ הרב חנניה שפרן

כתיבה ועריכה: טור' ר' יהודה בן חיים

הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com

להצטרפות לקבוצת ההלכה יומית לחיילים בוואצפ וקבלת דפי 'והגית בו' (קבוצה שקטה),

סרקו את הקוד הבא:

